

Malmö satsar på kreativa lekplatser

Malmö satsar på temalekplatser. Lekplatser som kittlar fantasin och som är attraktiva för både stora och små. I botten ligger ett policy- och åtgärdsprogram för stadens lekplatser, som slår fast att kreativa lekmiljöer ska finnas med redan i kommunens planeringsprocesser.

TEXT: CHRISTINA ADLERS, FRILANSJOURNALIST FOTO: MARTIN OLSON OCH GATUKONTORET, MALMÖ

Den första temalekplatsen i Malmö byggdes redan 1997 och i dag finns 20 temalekplatser. Temalekplatsen ska fungera som en mötesplats i stadsdelen och samtidigt vara ett utflyktsmål för förskolebarn från andra stadsdelar. Inledningsvis hade man tänkt sig ett fåtal lekplatser med teman, men de blev snabbt eftertraktade och nu är målsättningen två temalekplatser i varje stadsdel.

Barn turistar i sin egen stad

– Från början tänkte vi oss temalekplatsen för lite större barn som behövde fler utmaningar i leken. Men det visade sig snart vara främst förskolebarn som tog lekplatserna till sig och gjorde dem till utflyktsmål. Numera ingår det i många förskolors pedagogiska arbete att besöka alla temalekplatser. Den blir också ett viktigt led i integrationsarbetet när man besöker varandras stadsdelar. Man kan absolut säga att temalekplatser har gjort barn till turister i sin egen stad, säger Caroline Larsson, landskapsarkitekt och

huvudansvarig för temalekplatserna.

Varje lekplats är unik med temainnehåll som kan vara konkret eller abstrakt. Hav och strand, bondgård, musik, äventyr, rörelse, vatten, djungel, spiral- och sagolekplats, flera har någon anknytning till platsen, andra är resultat av idéer på gatukontoret eller i brukardialogen.

– Som lekplatsarkitekt har man att förhålla sig till den aktuella miljön. Och vi försöker hitta tema med lokal förankring eller något tidsaktuellt, som magilekplatsen. Den kom till när Harry Potterböckerna var som mest på tapeten.

– Vissa teman känns naturliga, sedan får man gå tillbaka till barnet i sig själv och fantisera. Ibland är man fast i sina favoritterman och då är det bra att vi är sex landskapsarkitekter på gatukontorets programenhet som kan hjälpa åt att spåna idéer. Som tur är har vi en bra grundförutsättning i form av en tillåtande organisation som uppmanar medarbetarna att tänka och testa och det har i hög grad bidragit till temalekplatsers variation.

Konstnärlig lekplats

En central temalekplats i Malmö är spirallekplatsen i Magistratsparken vid Konsthallen. Förutom traditionella lekredskap är sju lekskulpturer i rostfritt rundstål placerade på cirklar i rött och orange gummiunderlag och utgör glada färgklickar i parken. Temalekplatsen är gestaltad av konstnär Beatrice Hansson i samarbete med gatukontorets landskapsarkitekter.

– Jag fick en förfrågan om att lösa gestaltningen och blev väldigt glad. Det är inte så vanligt att man samarbetar med landskapsarkitekter i kommunerna. Malmö har tagit lekplatser på allvar och det är fantastiskt att man ser barnen som en del i en fin stadspark, säger Beatrice Hansson.

Lekplatser för alla

Men det gäller inte bara att hitta ett tema och attribut. Stämningsskapande element är lika viktiga, att från en fysisk aktivitet kunna gå undan i leksnår och leka för sig själv stimulerar också fanta-

Temalekplatserna i Malmö ska vara spännande och kreativa för alla. Gamla, unga och funktionshindrade ska finna sig till rätta. Fantasi och kreativitet är honnörsord för temalekplatserna. Många förskolors har som idé att besöka alla temalekplatser. Det är en viktig del i integrationsarbetet att man besöker varandras stadsdelar.

Landskapsarkitekt Caroline Larsson ansvarar för temalekplatserna i Malmö. Hon menar att man måste förhålla sig till den aktuella miljön. Och försöka hitta tema med lokal förankring eller som är tidsaktuella, som magilekplatsen. Den kom till när Harry Potter-böckerna var som mest på tapeten.

sin. Likaså att det finns tillgång till lekmaterial från natur och växter.

Caroline Larsson menar att en viktig förutsättning för att en lekplats ska fungera är att vuxna tycker att den är trevlig.

– Det spelar ingen roll hur den ser ut. Om inte föräldrarna vill vistas där stannar man bara en kort stund. Den måste ha något som attraherar hela familjen

KOMMUNENS POLICY- OCH ÅTGÄRDSPROGRAM

Malmö Gatukontor har sedan 1996 ett policy- och åtgärdsprogram för stadens lekplatser, vilket vidareutvecklades 2006. I programmet slås fast att lekmiljöer, för att stimulera barns aktiviteter, ska finnas med redan i kommunens planeringsprocesser, även om typen av lekplats och innehåll ser olika ut beroende på placering. Av Malmös drygt 200 lekplatser har 20 temalekplatser en särställning.

och helst ska man kunna ta med sig fika och njuta några timmar.

En lekplats ska också kunna användas av alla, både barn och vuxna med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

– Våra tidigaste temalekplatser är inte så tillgängliga, beroende på att det då inte var så mycket fokus på frågan och att det inte fanns det utbud i tillgänglighetsanpassat material och utrustning som det finns nu. Men vi blir bättre och bättre på tillgänglighet och allt efterhand som vi rustar upp de äldre eller bygger nytt, har vi också tillgänglighetsperspektivet med. Målsättningen är att samtliga våra lekplatser ska ha något för alla besökare och alla lekplatser ska vara värda att besöka.

– När vi har frågat barn med funktionsnedsättning vill en del inte att det ska synas att lekplatsen är tillgänglighetsanpassad, den ska vara neutral. Vi måste ha en ödmjuk inställning när vi arbetar med tillgänglighet och vi är absolut inte i hamn ännu.

Politiker inser värdet

Kostnaden för en temalekplats kan variera från 1,5 miljoner till 6 miljoner kronor, beroende på material och storlek. En positiv följd av temalekplatsernas popularitet har blivit, enligt Caroline Larsson, att hela parkens intryck förändrats, vilket politikerna förstått värdet av och därmed avsatts det mer investeringspengar för detta.

– Många tror att vi lägger alla pengar på temalekplatser, men så är det inte. Däremot har vi fått en större budget totalt avsett för upprustning av befintliga lekplatser. I dag är det mycket fokus på lekplatser och mötesplatser för unga i Malmö, säger Caroline Larsson.

Lekande barn blir friska barn

Att planera för barns utemiljö samtidigt med stadsbyggandets planeringsprocess är ett sätt att stimulera barns behov av fantasi och ge möjlighet till återhämtning i vardagen. Samtidigt visar studier att utomhuslek är hälsofrämjande.

TEXT: CHRISTINA ADLERS, FRILANSJOURNALIST

– Barn, natur och lek hör ihop. Lekmiljön ute betyder mycket för spänningen i barns liv och deras möjligheter till återhämtning från stress. Inte minst i städerna är det viktigt med utomhusmiljöer som stimulerar till fysisk aktivitet och i detta är naturkontakten en del, säger Fredrika Mårtensson, miljöpsykolog inom området för Arbetsvetenskap, Ekonomi och Miljöpsykologi på SLU i Alnarp.

Design kan skapa delaktighet

Hennes forskning på barns utemiljö är kopplad till stadsbyggande, förskolor och skolgårdar, där man inte sällan sparar in utemiljöernas ytor eller helt enkelt inte planerar in någon lekplats.

– Arkitekter och designers har i dag en god insikt om vad som får fart på leken i många lekplatsatsningar. Men det verkar finnas mindre kunskap om hur man med design kan bidra till att alla barn kommer med i leken och hur man kan hjälpa till att skapa vrår och vilopauser i leken. I bland saknar jag också löst lekmaterial.

Växelspel mellan lek och återhämtning

– Naturen är perfekt på att bidra med material i form av pinnar, blad, sand och vatten och det bästa är om det finns naturelement på och kring lekplatsen. Sådana varierande och innehållsrika leklandskap ger ett växelspel mellan lek och återhämtning, säger Fredrika Mårtensson.

Enligt henne hittar inte alla barn in i leken på dagens spektakulära lekplatser. Men finns det bara en liten yta att röra

sig över, med många små platser och löst naturmaterial som räcker till alla, får också alla chans att vara med i spännande och hälsofrämjande utelek.

– Utomhusleken är speciell. I fysiskt och mentalt rörliga sammanhang där plats, barn och lektema lätt kan bytas ut, ges barnet utrymme att följa sina impulser för stunden och får goda chanser till

självreglering och återhämtning. Natur på lekplatsen är också bra för att locka yngre tonåringar dit, Det ger platsen en mindre ”barnslig” prägel och ger även denna grupp chans till fysisk aktivitet. Det är viktigt i städerna där lekplatserna måste fungera som offentlig mötesplats för många.

FOTO: TOMAZ LUNDSTEDT

Pucklig plan lockar till nya spel

Världens första puckelbollplan finns i Kroksäcksparken i Malmö. Den invigdes i september 2009 och är nu nominerad till Sienapriset, som utdelas för att främja god utemiljö. Bollplanen är öppen för alla och har utvecklats i samarbete mellan konstnären Johan Ferner

Ström och kommunens landskapsarkitekter. Planen, 25 x 40 meter, är kuperad med kullar och pucklar, linjerna är krokiga och målen olika stora. Puckelbollplanen ska bland annat stimulera till nya spontana spelmodeller och vara till för alla barn och även vuxna.

Regler för lekplatser begränsar olycksrisken

Vilka krav ställs på nya och befintliga lekplatser? Här följer en genomgång av reglerna.

Nya lekplatser

Enligt Boverkets byggregler, BBR, avsnitt 8:93 ska nya lekplatser eller lekplatser som ändras utformas så att risken för olycksfall begränsas. Utformning och placering av fasta lekredskap ska följa Svensk Standard SS-EN 1176. Underlag vid gungor, klätterställningar och liknande lekredskap ska vara stötdämpande natursand eller gummiplattor och dylikt enligt SS-EN 1177.

Enligt Boverkets föreskrift om allmänna platser, ALM 1, ska nya eller ändrade allmänna lekplatser kunna användas av både barn och vuxna med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, till exempel föräldrar. Exempelvis genom att delar av lekplatsen

har underlag som är körbart med rullstol, och att det finns aktiviteter avpassade för barn som sitter i rullstol, till exempel en förhöjd sandlåda.

Både nya och befintliga lekplatser ska också uppfylla kraven på säkerhet, märkning och eventuell varningsinformation enligt produktsäkerhetslagen.

Befintliga lekplatser

För befintliga lekplatser gäller enligt plan- och bygglagen att fasta anordningar ska underhållas så att risk för olycksfall begränsas. Det finns däremot inget krav på särskild besiktning eller certifierad besiktningsman för lekplatser. Byggherren ansvarar för att

nya eller ändrade lekplatser uppfyller kraven enligt BBR, och fastighetsägaren för att befintliga lekplatser är i gott skick och att till exempel sanden byts med jämna mellanrum. I båda fallen gäller dessutom produktsäkerhetslagens krav. Även äldre befintliga lekredskap ska kontrolleras mot standarden och produktsäkerhetslagen.

Enligt Boverkets föreskrift om enkelt avhjälpna hinder, HIN 1, bör befintliga lekplatser på allmänna platser dessutom åtgärdas så att barn eller föräldrar med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan använda och vistas på någon del av lekplatsen.

Lars Estlander, Boverket

Hallå där! MARIA LARSSON

Kristdemokraten Maria Larsson är barn- och äldreminister i den nya regeringen. Barnminister är en ny titel och eftersom detta nummer av Planera Bygga Bo handlar särskilt mycket om barn, så passade vi på att ställa några frågor till Maria Larsson. TEXT: DAN JANSSON FOTO: KRISTDEMOKRATERNA

Varför har den nya regeringen bestämt att vi ska ha en barnminister?

– Vi tror att det finns stora fördelar med att samla barnansvaret. Som för flera andra politikområden, handikapp, folkhälsa, alkohol med flera, så finns det en plikt för flera departement att ta sin del av ansvaret. Men det finns också ett behov av att peka ut en minister för det övergripande ansvaret. Jag har sedan tidigare ansvaret för socialtjänsten, där mycket handlar om barn i utsatthet. Därför känns det naturligt att även ansvara för politiken som handlar om barns rätt.

Vilka frågor ser du som viktiga för Boverket att arbeta med ur ett barnperspektiv?

– Boverket ska delta i det arbete som pågår, om ökad säkerhet och trygghet för barn och unga. Vara en aktiv part i det samordningsansvar som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har i det myndighetsgemensamma arbe-

tet för barns och ungas säkerhet och i det samordningsansvar som Movium (en del av Sveriges lantbruksuniversitet) har för barns utemiljöer. Samt naturligtvis delta i de konkreta uppdrag regeringen ger, som uppdraget till Vägverket att involvera barn och unga i trafikplaneringen.

Tycker du att dagens stadsmiljö är barnsäker?

– Sverige ligger väl framme i ett internationellt perspektiv och alla säkerhetsbrister kan inte byggas bort, men mer kan göras.

Vad kan man göra för att förbättra den?

– Som fallet är när det gäller politik för personer med funktionsnedsättning finns det mycket ytterligare att vinna på att barnperspektivet finns med i ett tidigt skede av samhällsplaneringen. För en säkrare trafik, för säkra skolvägar som är fria från biltrafik och för en frihet från brott.

Hur tycker du att kommuner och entreprenörer ska arbeta med stadsplanering och byggande för att få med barnens perspektiv?

– Med Sveriges undertecknande av Barnkonventionen är alla offentliga aktörer pliktiga att iaktta konventionens artiklar, att delta i landets åtgärder för att genomföra konventionen, att barnets bästa ska komma i främsta rummet och att barnet har rätt att uttrycka sin mening och bli hörd i allt som rör barnet.

Som för alla medborgare, gör kommuner och andra klokt i att på ett så tidigt stadium som möjligt i stadsplanering ge människor möjlighet att göra sin röst hörd. Jag tycker att det som ligger närmast till hands är att arbeta genom skolan. Men även på en rad andra arenor kan barn och ungas perspektiv arbetas in. Kanske allra viktigast är att påverka attityder, att kunskapen om Barnkonventionen slår igenom till en praktisk medvetenhet i det vardagliga arbetet.

Unga medborgare planerar boende och trafik

Öka barn och ungdomars inflytande i samhällsplaneringen och trafikplaneringen. Det är ett uppdrag som Trafikverket och Boverket har fått av regeringen. Nu tar myndigheterna sex kommuner till hjälp för att få fram nya metoder och goda exempel.

TEXT: EMMA FRANZEN, BOVERKET

Hösten 2009 fick dåvarande Vägverket i uppdrag från Socialdepartementet att i samverkan med Boverket initiera, samordna och stödja försöksverksamheter inom kommunal planering. Detta för att utveckla metoder för barns och ungas inflytande i samhällsplaneringen.

Barnkonventionen ligger bakom

Sverige ratificerade FN:s barnkonvention 1990 och 2000 arbetade Boverket, i samverkan med Barnombudsmannen, Ungdomsstyrelsen, Vägverket och dåvarande Svenska kommunförbundet, fram skriften *Unga är också medborgare – om barns och ungdomars inflytande i planeringen*. Där föreslog Boverket att kommunförsök skulle göras i tio kommuner under en treårsperiod. Syftet skulle vara att stödja och inspirera kommunerna att påbörja ett offensivt arbete för att barns och ungdomars inflytande i samhälls- och trafikplanering skulle bli verklighet.

Exempel med olika förutsättningar

Tio år senare har nu kommunförsök startats i sex kommuner runt om i landet.

Trafikverket och Boverket har valt ut projekt med olika upplägg och angreppssätt. Kommunerna är spridda över landet och olika åldersgrupper finns representerade. Under de två år som projekten pågår ska kommunerna arbeta med egna valda projekt där barn och unga är i blickfånget. Kommunerna ansvarar sedan för att deras framtagna

rutiner och metoder sprids vidare till andra kommuner.

Trafikverket och Boverkets uppgift är att samordna projektet, arrangera fort-

bildning och ge stöd – både ekonomiskt och med kunskap och erfarenheter. Hösten 2012 ska projektet återrapporteras till regeringen.

KOMMUNALA PROJEKT FRÅN NORR TILL SÖDER

Borlänge kommun

Borlänge kommun ska involvera barn och unga i utvecklingen av bostadsområdet Jacobsgårdarna. Ett område som står inför en stor förändring vad gäller bl.a. gång- och cykelstråk grönområden och bebyggelse. Ikeas etablering i närheten får också konsekvenser för bostadsområdet.

Göteborgs kommun

Göteborgs stad ska växa med 2000 nya lägenheter varje år. Projektet handlar om att skapa verktyg för tidiga skeden i planprocesser och att utveckla användbara metoder för barn och ungdomars delaktighet och inflytande.

Hällefors kommun

(i samverkan med Lindesberg, Ljusnarsberg och Nora kommuner)

Projektet ska undersöka barns och ungas skolvägar i Hällefors samhälle samt vilka områden man vistas i utanför skoltid. Man ska också identifiera metoder som kan användas för att involvera barn och unga i samhällsplaneringsarbetet.

Trelleborgs kommun

Projektet handlar om barn och ungas inflytande angående utformningen av Trelleborgs planerade pågatågsstation. Barn och unga ska vara delaktiga i utformningen av ett stationsområde som ger en attraktiv och säker miljö.

Örebro kommun

Örebros kommun ska kartlägga ungdomars rörelsemönster till och från skola och aktiviteter, från centrum ut till ytterområden. Resultatet ska inarbetas i kommunens nya Trafikplan.

Östersunds kommun

Östersunds kommun ska arbeta med en detaljplan i stadsdelen Torvalla. Läs om projektet i artikeln här intill.

➤ Barnens tankar påverkar planer i Östersund

Delar av stadsdelen Torvalla i Östersund ska bli ett nytt bostadsområde. I dag är det ett populärt naturområde som barnen i förskolan intill leker i och som barnen i skolan använder som äventyrs-pedagogik. Kommunens planerare tar nu hjälp av barnen i detaljplanearbetet, för att se hur de tänker sig ett nytt bostadsområde. Målet är en detaljplan som även barnen är nöjda med.

TEXT: MALIN ANDERSSON, FOTO: ÖSTERSUNDS KOMMUN

Östersunds arbete inriktar sig på att utveckla metoder som gör det möjligt för barn och unga att lämna synpunkter utifrån sina egna förutsättningar.

– Det är viktigt att tänka på att kommunen även har små medborgare och de är ganska många. Det är barnen som på sikt ska leva i området, säger Carina Andersson, planingenjör och projektledare för projektet Barn och unga i samhällsplaneringen i Östersund.

När kommunens förslag först blev känt om att man skulle ta fram en ny detaljplan för området, och att man planerade bygga bostäder, var det inte populärt.

– Skolan har sin "äventyrsskog" där, så det är klart att barnen inte gillade det. Och vi förstod snabbt att vi behövde hjälp av dem för att planera området på bästa sätt. Av en ren tillfällighet dök det här projektet upp. Utifrån barnens perspektiv kan vi identifiera vilka områden som ska undantas från bebyggelse, och vilka som är mindre värdefulla och därmed kan bebyggas, fortsätter Carina Andersson.

I inledningsskedet

Kommunen är bara i inledningsskedet av sitt projektarbete. De första kontakterna med skolan har knutits och man kommer att samarbeta med en 4-5 klass och femårsgruppen på förskolan. Dessutom har planerarna i kommunen fått klartecken.

– Alla har varit positiva till projektet. Det som vi var lite rädda för var att mark- och exploateringskontoret skulle ha invändningar mot att det tog för lång tid. Vanligtvis tar det cirka ett år att exploatera en tomt, nu tar det två år, eftersom vi måste stämma av med bar-

nen parallellt, säger Carina Andersson.

Hon tror att många kommuner i landet, tar med barn i planeringen alldeles för lite. Barnens perspektiv i planeringen är ofta osynligt.

– Dels tror jag att det beror på tids-skäl som här i Östersund. Vi hade med barn och unga i planeringsarbetet förr, men det har glömts bort för kommunen har vuxit så snabbt på senare år, och då har det inte funnits tid. Sedan kan det säkert vara så att man på kommunerna inte litat på barnens kunskap.

Flygbilder är ett arbetsverktyg

Första veckan i november är det studiedag. Då ska planerarna på kommunen träffa pedagogerna.

– Vi ska diskutera vad de på skolan skulle kunna göra som kan vara bra underlag till en detaljplan. Vi kommer även att dela ut kartor, och foton för att ge dem inspiration. Barnen kan jobba med flygbilder, peka ut vart de går, och var de leker. De kan också bygga modeller, rita och skissa, säger Carina Andersson.

Hon berättar vidare att skolans rektor är eld och lågor över projektet, det kan täcka upp många av skolans ämnen såsom matematik, geografi och demokrati.

Nätverksträffar

Cirka tre gånger per år har Östersund nätverksträffar med de andra försökskommunerna i projektet.

– Det är jätteviktigt, för då kan vi lära av varandras tillvägagångssätt och erfarenheter, inte minst hur man som planerare möter barn. Det är en helt ny värld för oss, säger Carina Andersson.

– Det är viktigt att tänka på att kommunen även har små medborgare, och de är ganska många, säger Carina Andersson, planingenjör och projektledare i Östersund.

Så här ser området ut där det nu ska bli bebyggelse, och där barnen får vara med och ge sina synpunkter på utformningen av en ny detaljplan.

Hur planerar vi samhället och dess funktioner utifrån barnens perspektiv? Boverket och Trafikverket driver nu ett projekt där barnens röst väger tungt.

Vilka vägar väljer barnen?

Projektet "Barnkartor i GIS" ger svaren

Vilka vägar använder barn till skolan och på fritiden? Vilka faror upplever de att det finns i den fysiska närmiljön? Var har de sina favoritplatser? Det är några av de frågor som forskningsprojektet "Barnkartor i GIS" vill besvara. Tanken är att GIS-kartor som är gjorda av skolbarn ska kunna användas vid planeringsarbete. TEXT: DAN JANSSON FOTO: ULLA BERGLUND

Barnkartor i GIS (geografiskt informationssystem) är en metod som ska hjälpa till att föra in barnens perspektiv i stadsplanering och förvaltning av utemiljö. Metoden ska användas i skolor, bland annat för att ta tillvarata skolans erfarenheter genom lärarna. Såväl skolans som barnens egna erfarenheter från sin närmiljö brukar vara mindre väl kända inom till exempel kommunernas planering.

Barn vill påverka

– En av grundförutsättningarna för projektet är – och det är väl känt – att barn och unga vill vara med och påverka sin närmiljö. Enligt FN:s barnkonvention har de också rätt till det.

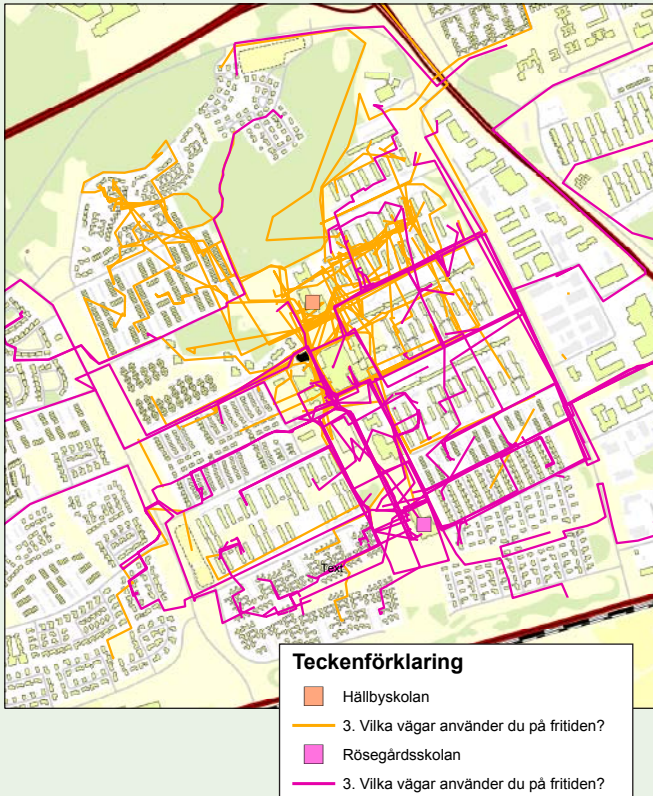
– Men barn kan inte delta i samhället på samma villkor som vuxna. Planering och förvaltning måste därför anpassa sina metoder till barnens förutsättningar, säger Ulla Berglund som är forskare och docent i landskapsplanering vid SLU (Sveriges

lantbruksuniversitet) och projektledare för Barnkartor i GIS där hon arbetar tillsammans med Kerstin Nordin som är landskapsarkitekt med specialkompetens i GIS. I projektet har barn mellan 10–15 år deltagit. Barnen har gått i skolor i Stockholm och i andra orter i Mälardalen. Projektet har nu övergått i en fas där kommuner testar verktyget i sin praktiska verksamhet under visst överinseende av forskarna.

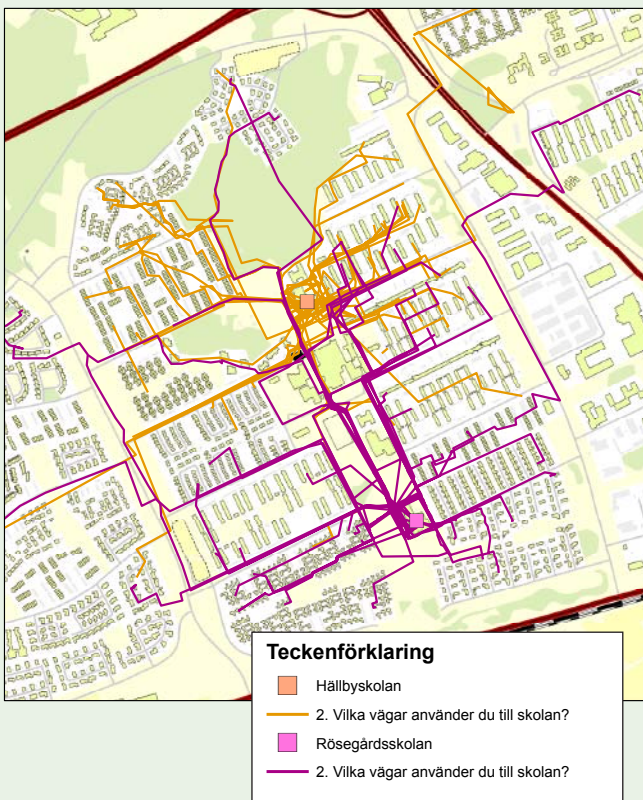
Anpassat till barn

– Vi har ansträngt oss för att anpassa omfattning och frågornas utformning så att 10-åriga barn ska orka igenom uppgifterna och förstå frågorna, och vi ger handledning efter behov. Det är viktigt av respekt för de deltagande barnen, men också för att få rättvisande resultat. Att vi valde att sätta den nedre gränsen vid 10 år berodde på önskan att barnen så självständigt som möjligt skulle kunna dels orientera sig på kartan, dels kunna

Barnkarta Bäckby – Vilka vägar använder du på fritiden?

Barnkarta Bäckby – Vilka vägar använder du till skolan?

KARTLAYOUT: KERSTIN NORDIN, BAKGRUNDSKARTA GSD FASTIGHET © LANTMÄTERIET, ÄRENDE NR. I 2010/0345.

Kartorna är framtagna av barn i projektet "Barnkartor i GIS". De visar vilka vägar barnen i Bäckby väljer på fritiden och när de ska gå till skolan. tanken är att kartorna ska hjälpa planerarna att förstå hur barn tänker och hur de väljer.

Barn tycker om...

Önskemål kan vara:

"en trafikspegel skulle vara bra för man ser inte om det kommer bilar, som kör oftast i hög fart"
flicka årskurs 9, Täby

"jag vill att dom ska rengöra vattnet i fontänen"
pojke årskurs 5, Täby

"ett finare centrum med kanske träd och lite färggrannare"
flicka årskurs 9, Bredäng

"bättre fotbollsplan"
pojke årskurs 4, Fridhemsskolan

Om barnens favoritplatser

"för att jag kan vara där och spela fotboll och prata med kompisar och lite annat"
pojke i årskurs 5, Bredängsskolan

"för att det är en bra shoppingplats och det är ett bra ställe att va med kompisar"
flicka årskurs 9, Täby

"det är skönt man kan ta det lugnt"
flicka i årskurs 5, Bredängsskolan

"för att det är den bästa gården som finns"
pojke årskurs 5, Sättra

Om farliga och otrevliga platser

"det är läskigt i skogen man vet aldrig vad som finns där"
pojke årskurs 5, Sättra

"våldigt många moppar kommer i hög fart"
flicka årskurs 9, Täby

"det är inte kul att gå där på kvällarna för att det kan finnas knarkare"
flicka årskurs 6, Rålambshovsskolan

"konstiga övergångsställen"
flicka årskurs 4, Fridhemsskolan

OM BARNKONVENTIONEN

FN:s konvention om barnets rättigheter beslutades 1989. I konventionen anges ett antal rättigheter för barn, och de stater som ansluter sig till konventionen förbinder sig att respektera dessa. Artikel 12 i konventionen: "Alla barn har rätt att komma till tals och visas respekt." ligger till grund för denna och andra metoder för att få in barns perspektiv i planeringen.

► läsa frågor och skriva svar.

I korthet går metoden till så att barn får rita sina vägar och sina platser på en digital karta. Skolvägen är ett av alternativen. Barnen markerar också favoritplatser och platser som de anser var farliga eller otrevliga samt får ge förslag till förändringar i utemiljön.

– Det finns en risk att barns rätt att få göra sina röster hörda kan komma i konflikt med kravet att se till barns bästa. Vi försöker se till att barnen inte åläggs ansvar som de inte är mogna att ta, och att deras berättelser och önsknings inte används som dekoration till de vuxnas planer, vilket annars inte sällan förekommer, säger Ulla Berglund.

Mental och digital karta

Ulla Berglund och hennes kollega Kerstin Nordin har tagit fram ett antal punkter som är viktiga för att projektet med Barnkartor i GIS ska lyckas. De tar bland annat upp behovet av information till berörda och värdet av att barnen förbereder sig genom att rita en mental karta, det vill säga en enkel bild sin närmiljö. Förutom de digitala övningarna med barn och lärare kan metoden fördjupas genom vandringar med barn i deras miljö. Till sist betonas också betydelsen av återkoppling så att de som medverkat i att ta fram barnkartor får veta vart resultaten tar vägen.

Kommentarer om trafik och fulla gubbar

– Många av barnens kommentarer handlar om rädsla för mörka platser som upplevs som otrygga och för platser där människor sitter och dricker. Det är en rädsla som även vi vuxna kan ha. Barn är också rädda för trafiken och känner osäkerhet för till exempel ungdomar som åker moped.

– Ett intressant resultat är att barnen ofta väljer köpcentra

Ulla Berglund och Kerstin Nordin arbetar med projektet "Barnkartor i GIS". I grunden finns tanken att: "Alla barn har rätt att komma till tals och visas respekt."

och torg som favoritplatser. Där kan man träffa kompisar och se på folk. Men det finns också konkurrens om olika platser i centrala lägen. De yngre barnen kan känna sig undanskuffade och vågar inte vara på platser där det finns tonåringar.

Metod tillvaratar barns erfarenheter

– Barnkartor i GIS vill vara en barnvänlig, skolvänlig och planeringsvänlig metod. Barn tycker oftast att det är roligt och svara på frågorna och rita vilka vägar de använder, säger Ulla Berglund, som vill betona att de försök som har gjorts inom forskningsprojektet är just försök och inga färdiga planeringsunderlag.

Men enligt Ulla Berglund finns det redan ett flertal städer som vill använda metoden skarpt, och i Västerås pågår en planeringsprocess där Barnkartor i GIS ingår. Täby kommun har använt den ursprungliga, PC-baserade versionen, som underlag i sin översiktsplanering. I Västerås är det den nuvarande, webbaserade versionen som prövas på riktigt för första gången.

– Metoden i sitt grundutförande är förhållandevis billig och går snabbt att göra. Den är teknikanpassad vilket är både en fördel och nackdel, men mest fördel. Två personer hinner gå igenom en skolklass på en dag och kan samtidigt lära sig själva mycket om barns erfarenheter och intressen. Det är lätt att använda barnens kartor som skikt på andra planeringskartor i GIS, säger Ulla Berglund.

Forskningen om Barnkartor i GIS har bedrivits i flera projekt och finansierats av Formas och Vägverket. Nu finansierar SLU via "Fortlöpande miljöanalys"(FOMA) en vidareutveckling genom användning i autentiska fall.

*Mer information om Barnkartor i GIS finns på webben:
<http://barngis.slu.se/>*

Barn lever farligt

– tänk och planera för dem

Barn är små människor som ofta har ett stort stycke nyfikenhet med sig. De vill testa sin förmåga i rörelse och lek och lära sig nya moment och tar då också risker. Hemmet kan vara en olycksfälla för små barn.

FOTO: COLOURBOX

Det är skillnad mellan att ta en medveten risk eller att utsättas för en fara som man inte uppmärksammar eller förstår. Det är omöjligt att bygga bort alla risker i miljön, men det gäller att bygga så att farorna signaleras och blir så tydliga att också barnen uppfattar dem och blir medvetna om riskerna. Barnets aktiviteter förändras med åldern. Olycksfallsmönstret följer barnets olika utvecklingsstadium. Vad som är säkert för det äldre förskolebarnet kan vara en risk för ettåringen.

65 000 barn skadas varje år

Den främsta dödsorsaken bland barn över ett år är skador på grund av olycksfall. Varje år dör ungefär 80 barn i åldern 0–14 år i Sverige efter att ha skadats i en olycka. För barn i förskoleåldern är det främst olyckor i hemmet och i fritidssituationer, ofta drunkning, som är den största orsaken till dödsolycksfall. Flertalet av de äldre barnen omkommer i trafiken.

Det finns ingen heltäckande statistik över hur många barn som skadas varje år. Men en uppskattning visar att bortåt 65 000 barn i åldern 0–17 år skadade sig så svårt att de uppsökte en akutmottagning eller jourcentral (medelvärde åren 2003–2005).

Mindre barn skadar sig oftare

Gruppen små barn, upp till fem år, är helt dominerande när det gäller antalet skadefall.

I olika åldersgrupper förekommer olika typiska olyckshändelser. Inne i bostaden skadar sig de minsta barnen (0–3 år) ofta vid fall från möbler och i trappor. De lite äldre barnen, (4–6 år) skadar sig också ofta vid fall, nu också från lekredskap. Klämskadorna ökar i den här ålderskategorin.

Skåp, spisar, diskmaskiner och annan inredning som inte är ordentligt fastsatt kan välta och ge svåra klämskador när barnet ställer sig på luckan eller klättrar på skåpet. Entrédörrar, hissdörrar och innerdörrar kan ge klämskador, speciellt på fingrar. Andra skador i hemmet är brännskador och elskador.

Olyckor utomhus

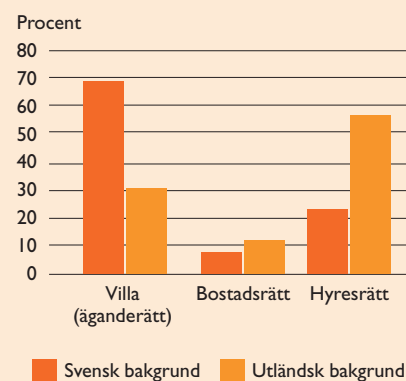
Mer än hälften av de olyckor som barn som är fem år och äldre råkar ut för sker utomhus. Dessa olyckor ger i allmänhet svårare skador. De är ofta fall från ledredskap och träd, eller inträffar vid lek och spring, cykling, vinterlekar och bollekar. Små barn kan också drunkna i vatensamlingar och diken nära hemmet.

Ovanstående text är från Boverkets kommande handbok om barnsäkerhet där det också finns tips om hur man ska minska riskerna för främst olyckor i hemmet. Boken innehåller också föreskrifter och allmänna råd som berör ämnet. Handboken ges ut under våren 2011.

Stora boendeskilnader mellan svenska barn och barn med utländsk bakgrund

Svenska barn och ungdomar bor ofta i villa medan de flesta barn- och ungdomar med utländsk bakgrund bor i hyresrätt. Det framgår av Boverkets rapport "Ungdomars boende Lägesrapport 2010".

TEXT: DAN JANSSON

Det är stora skillnader hur ungdomar som är 13 till 19 år gamla bor. När det gäller ungdomar med svensk bakgrund så bor nästan 70 procent i villa hemma hos en eller två föräldrar, åtta procent bor i bostadsrätt medan cirka 22 procent bor i hyresrätt.

För ungdomar med utländsk bakgrund visar statistiken en nästan bakvänd bild jämfört med svenska ungdomar. Cirka 30 procent av ungdomarna i åldern 13 till 19 år bor i villa, drygt 10 procent bor i bostadsrätt och nästan 60 procent bor i hyresrätt.